

Прикази Reviews Comptes rendus

"Терен је пун изненађења": методологија антрополошког истраживања из пера Весне Вучинић Нешковић

Вучинић Нешковић, Весна. *Методологија теренског истраживања у антропологији*. Београд: Српски генеалогички центар – Одељење за етнологију и антропологију Филозофског факултета, 365 стр

Књига *Методологија етнологије и антропологије* Весне Вучинић Нешковић представља домаћи првенац у области етнологске и антрополошке методологије. Студенти и млади истраживачи жељни методолошких инструкција коначно су добили монографију која их корак по корак упућује у "гајне" струке. Промишљајући најважније тренутке сопственог истраживачког рада, ауторка уводи заинтересоване у технологију антрополошког истраживања и упознаје их са примерима добре истраживачке праксе.

Методологија етнологије и антропологије се састоји од дванаест поглавља, која се могу груписати у три целине: 1) припрема за истраживање; 2) сакупљање података и 3) анализа добијене грађе. Свако поглавље почиње прегледом основних питања, што олакшава читање текста.

Након кратког *Увода* у којем је појаснила сопствене мотиве за писање ове књиге, у другом поглављу *Искуства антрополошког рада на терену* Весна Вучинић Нешковић представила је

сопствена искуства на теренима почев од Далеког истока, преко Дубровника до Боке Которске и Београда. У динамичном и живописном тексту она упознаје читаоца са специфичностима теренских истраживања, која су обележила њену професионалну биографију.

Поглавље *Научна припрема истраживања: одређивање теме и методолошког приступа* уводи истраживаче у сложени процес научног истраживања. Оно одговара на питања са којима се сусреће сваки истраживач када започиње проучавање: како уобличити и формулисати тему, како временски и просторно омеђити истраживање, који узорак одабрати, да ли је потребно комбиновати квалитативне и квантитативне методе или искључиво применити квалитативно истраживање.

У поглављу *Преглед литературе и извора и консултације са стручњацима* Весна Вучинић Нешковић даје корисне савете у погледу проналажења литературе која ће помоћи истраживачима у конципирању теоријског оквира истраживања и упознавању са специфичностима дате појаве и релевантног друштвено-историјског и културног контекста. Узимајући у обзир разнородност и бројност извора, она инсистира на креирању узорка, који ће најбоље послужити у проучавању одабране теме. Нужан сегмент сваке припреме истраживања требало би да буду и консултације са менторима или колегама из истих или сродних научних области.

Поглавље *Практична припрема истраживања: планирање просторних, временских и финансијских оквира* посвећено је пре свега одређењу просторних и временских оквира истраживања. Студентима и младим истраживачима посебно може бити корисно питање извора финансирања научних истраживања. Ауторка даје преглед најзначајнијих домаћих и међународних институција које финансирају антрополошка истраживања, међу којима Венер-Грен фондација заузима посебно место.

Поглавље *Планирање теренског истраживања* садржи практична упутства о томе како одабрати локацију и смештај, како се хранити на терену, коју техничку опрему одабрати за истраживање, те које представнике локалне заједнице најпре упознати. Ауторка саветује истраживаче да начине детаљан план са списком свих послова, које на терену треба обавити. У садржају овог поглавља Весна Вучић Нешковић укључује и ситуацију промене првобитног плана истраживања, која може бити условљена политичким конфликтима, померањем граница и другим, мање драматичним, разлозима.

У поглављу *Опсервација* ауторка темељно разлаже типове опсервације (нефокусирану и фокусирану опсервацију), те врсте опсервације (опсервацију без учествовања, опсервацију са делимичним учествовањем и опсервацију са пуним учествовањем). Весна Вучић Нешковић препоручује да оно што истраживач прати посматрањем обавезно бележи у визуелној, звучној и писаној форми.

У поглављу *Интервју* представљени су основни типови интервјуа (структурирани, полуструктурирани и неструктурирани интервју). Поглавље садржи

и информације о томе како конципирати упитник, те уговорити и обавити интервју. Ауторка пажњу посвећује и могућим ситуацијама са којима се суочава истраживач када на терену спроводи интервју (попут оне када у историју у којој се одиграва интервју, ненајављено уђе друга особа). Сређивање документације након интервјуа јесте нужан следећи корак, који не подразумева само израду транскрипта разговора, већ и писања белешки унутар текста (коментара, размишљања везана за непотпуне информације, те формулисање додатних питања које би требало поставити информанту). Поглавље *Анкета* даје практична упутства како обавити теренско истраживање путем анкете, почев од припреме анкетног упитника, преко спровођења анкете до формирања кодекса шифара и статистичке обраде података. Овај квантитативни приступ истраживач може прилагодити антрополошком карактеру истраживања, тако што ће, нпр. упитник обухватити и питања која захтевају дуге и садржајније одговоре, а у испитивању учествовати и главни истраживач паралелно с анкетарима.

Поглавље *Анализа и интерпретација добијених података* бави се завршном фазом истраживања. Ауторка најпре представља основне врсте анализе: квантитативну и квалитативну, а затим аналитичко-интерпретативне приступе: комбиновани приступ у коме доминира квантитативна анализа, комбиновани приступ у коме доминира квалитативна анализа и сложену квалитативну анализу. Следећи корак је поређење добијених резултата са постојећим емпиријским резултатима који се односе на проучавање истих или сличних појава, те са постојећим теоријским концептима.

У поглављу *Писање и објављивање студије* ауторка даје одговоре на пита-

ња како резултате теренских истраживања преточити у текст, те како објавити студију и представити је научној и широј јавности.

Не улазећи у ширу расправу о етичким дилемама једног антрополога, Весна Вучинић Нешковић последње поглавље *Етичка питања у антрополошком писању* посвећује пре свега питању односа антрополога према локалној заједници у којој се истраживање обавља.

Књига *Методологија етнологије и антропологије* као трезор практичних упутстава и информација корисно је штиво за студенте и млађе истраживаче, који тек почињу са теренским радом. Концизним стилем и темељним приступом Весна Вучинић Нешковић размрсила је клупко често замршених нити научног истраживања. Она је такође неутралисала идеју по којој су антрополошка истраживања искључиво квалитативна. Ауторка јасно стоји на становишту да у сваком истраживачком подухвату аутор мора да пронађе и одреди методолошке принципе (или комбинацију методолошких принципа), који ће најбоље одговорати истраживању проблема који је пред њим. Због свега наведеног ова књига представља неизоставан приручник за савладавање заната антрополога и освајање професионалног знања.

Данијела Велимировић

Marija Ličina, Dragan Mišković, *Kotoko konjanici, čuvari duše iz zbirke Perluidija Peronija*, Музеј афричке уметности, Београд 2014, p.149

Текст књиге-каталога прати изложбу *Kotoko konjanici, čuvari duše iz zbirke Perluidija Peronija*, посвећену ствара-

лаштву народа који живе у близини језера Čад. На изложби је представљено више од три стотине статуета у облику коња и јахача из збирке eminentnog италијанског колекционара Perluidija Peronija.

Колекционар је, у покушају да на терену и у литератури истражи предмете из своје богате колекције, контактирао Музеј афричке уметности у Београду и његове стручњацима, а пре свих Марију Лићину која је имала запажена истраживања о западно-афричкој бронзи и теговима за мерење злата. Пред научну јавност и ширу публику стигла је вредна збирка захваљујући подршци Скупштине града и Италијанског центра за културу. Представљена је на изложби у Музеју афричке уметности у Београду током 2014. године и књизи-каталогу *Kotoko konjanici, čuvari duše iz zbirke Perluidija Peronija*.

Двојезични текст књиге *Kotoko konjanici, čuvari duše iz zbirke Perluidija Peronija* садржи три занимљиве целине: реč колекционара, потом два поглавља Драгана Мишковића и три поглавља Марије Лићине. На крају књиге налазе се напомене, библиографија и каталог изложбе. Све три целине имају нешто заједничко: отворене су за даља истраживања и преиспитивања.

Колекционар Perluidi Peroni, инспирисан предметима своје колекције, у уводу истаиче да текст који пише није научни текст, већ текст залjubljenika у Африку. Тако га и читамо. Аутор путује, скупља етнографске податке, пише и објављује о ономе што је сазнао и видео. Као добар колекционар жељи да пробуди страст и жељу за скупљањем ових статуета које имају локални назив *puču gvinadi*.

Marija Ličina и Dragan Mišković имали су тежак задатак да истраже културни контекст ових предмета полazeći од pregleda културне историје Kotoko и наследа Sao. Dragan Mišković је написао два поглавља: *Tragom nestale civilizacije* и *Džini i magijsko lečenje*. Аутор износи често